
HÍRÖSSZEFOGLALÓK

Hírösszefoglaló rovatunkban a MTA-DE Közszozolgáltatási Kutatócsoport munkájában résztvevő egyetemi hallgatók írásait közöljük. A rovat célja, hogy a Közjavak blog és folyóirat profiljába illeszkedő, – a közjog területét tágan értelmezve – legfrissebb tudományos hírekről, álláspontokról, az egyes közjogi szervek döntéseiről első kézből nyújtson információt az olvasóközönségnek.

ROS(S)ZATOM SZERZŐDÉS – AVAGY PAKS II. ENGEDÉLYEZÉSÉHEZ VEZETŐ ÚT¹

Az alábbi rövid összefoglalóban azt a hosszú folyamatot kívánom bemutatni, melynek eredményeként az Európai Bizottság végül rábólintott, és engedélyezte a paksi atomerőmű bővítésének megvalósítását.

A paksi atomerőmű bővítésének gondolata egészen 2009-re nyúlik vissza, amikor a parlament egy országgyűlési határozattal döntött a bővítés előkészítéséről. Ezt követően több kormányhatározat is született a projekthez kapcsolódóan, melyek – többek között – arról határoztak, hogy nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházássá, az energiaellátás szempontjából alapvetően szükséges beruházásnak nyilvánítják a paksi bővítést, illetve létrehozták a Nukleáris Energia Kormánybizottságot is.

A következő nagy lépést az jelentette, hogy 2014. február 6-án az Országgyűlés elfogadta a magyar-orosz atomenergetikai együttműködésről szóló egyezmény kihirdetését szolgáló T/13628. számú törvényjavaslatot. Ugyan ezen év decemberében rendkívüli jelentőségű szerződéseket írtak alá a paksi atomerőmű bővítéséről. Aszódi Attila, paksi atomerőmű teljesítményének fenntartásáért felelős kormánybiztos ismertetése alapján három szerződésről volt szó. Az első az úgynevezett EPC-szerződés az erőmű tervezésének részleteit tisztázza, és a következő 12 év feladatait rögzíti, a második az üzemeltetési-karbantartási szerződés, a harmadik pedig az üzemanyag szerződés volt.

2015. március elején olyan hírek láttak napvilágot, miszerint Brüsszel blokkolta a paksi-projekt megvalósítását célzó 12 milliárd eurós orosz-magyar megállapodást. Anna-Kaisa Ikonen, az Európai Bizottság energiaügyekért felelős szóvivője azonban azt mondta, hogy az Európai Bizottság kizárólag a fűtőanyag beszerzésére vonatkozó szerződés felülvizsgálatával foglalkozott, ugyanis az sérti az Euratom-megállapodás 53. cikkelyét. Ezzel kapcsolatban sokáig folyt a vita a Roszatom-szerződésekben foglalt pénzügyi és fűtőanyag-ellátási kérdésekről, hiszen minden erre vonatkozó szerződést jóvá kell hagynia az Euratom-nak. Az Euratom azt kifogásolta, hogy a Roszatom-szerződés értelmében Magyarország kizárólag Oroszországtól importált volna nukleáris üzemanyagot, és az Európai Bizottság is kiállt ezen elutasító döntés mellett.

¹ Készítette: *Karácsony Tamás*, közigazgatás-szervező szakos hallgató, DE-ÁJK

Hatalmas felháborodást váltott ki, amikor a parlament 2015. március 3-án 130 igen, 62 nem szavazat és egy tartózkodás mellett elfogadta a fejlesztési miniszter javaslatát, miszerint: *a beruházás végrehajtásával megbízott orosz és magyar szervezetek és alvállalkozók által kötött szerződésekben szereplő üzleti és műszaki adatok, valamint a megvalósítási megállapodások és az egyezmény előkészítésével kapcsolatos, a döntések megalapozó adatok közérdekű adatként 30 évig nem ismerhetők meg.* Jóri András, korábbi adatvédelmi biztos szerint ez a joggal való visszaélés, hogy külön törvényben szabályoznak olyat, amire van általános törvény is. A paksi-bővítés kapcsolatos visszaesések azonban még nem értek véget, hiszen 2015. november 19-én az Európai Bizottság felszólító levelet küldött és kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen, ugyanis a Bizottságnak kételei támadtak azzal kapcsolatban, hogy a paksi atomerőmű-projekt összeegyeztethető-e az uniós közbeszerzési szabályokkal. Úgy vélték, hogy *„a magyar kormány átlátható eljárás nélkül, közvetlenül ítélte oda a Paks II. atomerőmű két új reaktorának megépítésére és két további reaktor felújítására vonatkozó szerződést.”* Véleményük szerint a paksi projekt közvetlen odaítélése nem felel meg a közbeszerzésre vonatkozó uniós jogszabályoknak (a 2004/17/EK és a 2004/18/EK irányelvek). A Kormány álláspontja szerint azért adták oda versenyeztetés nélkül a megvalósítás jogát, hogy *„a régi mellé épülő új atomerőmű is orosz technológiával készüljön el.”*

Azokban Brüsszel szerint nem csak a transzparenciával kapcsolatban volt aggályos a paksi bővítés, hanem a beruházás finanszírozásának tekintetében is. Annak érdekében, hogy a Bizottság meggyőződjön arról, hogy nincs-e tiltott állami támogatás a megvalósulás mögött, 2015. november 23-án részletes vizsgálatot kezdeményezett ez ügyben. A Bizottság e körben azt vizsgálja, hogy ha egy magánberuházó finanszírozta volna a projektet, akkor is hasonlóak lettek volna-e a feltételek, illetve hogy Magyarország beruházása állami támogatásnak minősül-e. A versenypolitikáért felelős uniós biztos Margrethe Vestager azt nyilatkozta, hogy *„tekintettel a paksi projekt nagyságrendjére és jelentőségére, a Bizottságnak körültekintően értékelnie kell, hogy a magyar beruházást ténylegesen piaci feltételek mellett valósítják meg vagy az állami támogatást tartalmaz.”* Az EU-Szerződés szerint a tagállamok szabadon dönthetnek az energiaszerkezetükről, a Bizottságnak azonban biztosítani kell, hogy amikor *közpénzeket használnak fel, akkor az kizárólag uniós állami támogatási szabályokkal összhangban történjék.*

A fentebb már említett szerződés-titkosítással kapcsolatban Jávor Benedek, a Párbeszéd Magyarországért (PM) európai parlamenti képviselője még 2015 nyarán fordult panasszal az Európai Bizottsághoz. A testület megvizsgálta a beadványát, és még ősszel jelezte, hogy a titkosítási rendelet valóban sérti a közösség előírásait és a Kormánynak meg kell szüntetnie a paksi atomerőmű bővítéséhez kapcsolódó valamennyi irat általános titkosítását. Ezzel kapcsolatban az EB egy szigorú menetrendet írt elő a Kormány számára, miszerint az erre vonatkozó törvényjavaslatot következő év februárjában be kell terjeszteni a parlament elé, márciusban el kell fogadni azt az Országgyűlésnek, és áprilisban hatályba kell lépnie a jogszabálynak. Áprilisban úgy tűnt, hogy egy újabb eljárás indulhat Magyarországgal szemben a villamos energia piaci irányelv megsértése miatt, ugyanis nem vizsgálták meg, hogy

Paks 2 nélkül milyen alternatív megoldások lehetnének. Ekkor még az látszódtott körvonalazódni, hogy Brüsszel hajlandó lenne elfogadni az állami támogatás jelenlétét a beruházásban, azonban a közbeszerzés elmaradása miatt, valószínűleg elmeszelik a projektet, ugyanis az EB nem fogadta el azt az érvelést, hogy *azért maradt el a közbeszerzés, mert erről egy kormányközi (oroszmagyar) szerződés rendelkezik.*

A kormányzati kommunikáció által hangoztatott optimista feltételezésekkel szemben a valóság az, hogy Paks II. állami támogatás nélkül gazdaságilag nem lehet életképes, azonban lehetőséget ad arra, hogy bebonozza az állami irányítású energiatermelők dominanciáját. Ennek igazolására szolgál a Candole-tanulmány legfontosabb megállapítása az, hogy teljességgel kizárt, hogy a paksi beruházás, és az üzemeltetése gazdaságos lenne. Arra a következtetésre jutottak, hogy Paks II. csupán az irreálisan magasán világszintű ármárakkal számolva válhatna költséghatékonyan megvalósíthatóvá, de ha a realitások talaján maradunk, akkor azzal a ténnyel kell szembenéznünk, hogy mind a megépítéséhez, mind pedig az üzemeltetéshez állami támogatásra van szükség.

Mindezek ellenére azonban az Európai Bizottság szeptemberi döntésében speciális feltételekkel ugyan, de engedélyezte Paks II. megvalósítását. A versenyzetetés elmulasztására felhozott magyar érvet az EB elfogadta, ugyanakkor leszögezte, hogy a beruházás további szakaszaiban nem lehet elmulasztani a tendereztetést. Feltételként azt szabták, hogy az új paksi reaktorban termelt áramot a villamosenergia-tőzsdén kell értékesítenie az erőmű üzemeltetőjének, s nem adhatja el közvetlenül az állami energetikai vállalatnak, az MVM-nek (Magyar Villamos Művek Zrt.). További megköveteli Brüsszel, hogy az újonnan épülő atomerőműnek más legyen a tulajdonosa, mint a már üzemelő blokkoknak.

Mint látható igencsak rögzös és akadályokkal teli út vezetett odáig, hogy az EU végül igent mondjon a beruházásra. De ettől eltekintve azt lehet mondani, hogy nincs rá garancia, hogy az elkövetkezendő évtizedekben Paks II. életképes, és nem pedig az adófizetők által fenntartott, a gazdaság stabilitását veszélybe sodró szükségtelen beruházás lesz.

Források:

http://index.hu/kulfold/eurologus/2015/03/13/brusszel_paks_2_titkositas_feloldasa/
http://index.hu/kulfold/2015/03/12/blokkolja_az_eu_a_paksi_bovites/
http://hvg.hu/itthon/20150303_Harminc_evre_titkosítottak_a_paksi_bovite
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-6006_hu.htm
<http://mmo.hu/gazdasag/brusszel-rabolintat-paks-ii-re-1357614>
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6140_hu.htm
http://hvg.hu/gazdasag/20160227_Kormany_europai_bizottsag_nyilvanossagra_kell_hoznia_a_paksi_szerzodeseket?ver=2&utm_expid=1324304-9.JvK46VJQ96PBmQcdWWPIQ.1&utm_referrer=http%3A%2F%2Fhvg.hu%2Fcimke%2FPaks_II

CETA – „TRÓJAI EGYEZMÉNY” A KAPUINK ELŐTT?²

*„Rajta, a szót másról kezd most: zengj dal a falóról,
melyet Epeiosz készített s vele Pallasz Athéné,
s melyet a felső várba cselével a fényes Odüsszeusz
vitt, tele harcossal, s feldúlták isteni Tróját.”*

Mind európai szinten, mind hazánkban növekvő érdeklődés övezi az Európai Unió és Kanada között megkötendő szabadkereskedelmi egyezmény (Átfogó Gazdasági és Kereskedelmi Megállapodás, angolul: *Comprehensive Economic and Trade Agreement*, „CETA”) sorsának alakulását. A megállapodás a felek közötti vámok, valamint számos más akadály eltörlésével lehetővé teszi a gazdasági kapcsolatok szorosabbra fonását, a piacnyitás tervei gyorsuló európai növekedéssel, árcsökkenéssel, nagy profitszerzéssel kecsegtetnek. A többéves tárgyalási folyamat eredményeképpen a CETA aláírására az október 27-i EU – Kanada csúcson kerülne sor, azonban október havában mindaddig csak a kételyek erősödtek és nemhogy uniós szinten, de több esetben még az egyes tagállamok szintjén sem számolhatunk egységes állásponttal az egyezményt illetően.

Ellenzői közül sokan a CETA-t egyenesen egy olyan „trójai egyezmény”-nek tartják, amely első látásra lehet, hogy szépek, látványosnak hat, azonban az EU kapuin beférkőzve, a globális nagyvállalatok érdekeit érvényesítve, jóval elnézőbb GMO-szabályozásával megbontaná a fennálló rendszerünket, aláásná a környezetvédelmi szabályozásunkat, sőt, még a szuverenitásunkat is fenyegetné. A másik, gyakran hangoztatott ellenérv szerint a CETA még a kisebbik veszély, a félelem fő tárgya annak „csúnya nagytestvére”, az Egyesült Államokkal kötendő TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership, Transatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerség), aminek a CETA kvázi megágyazni készül. Az amerikai agrárpiac ugyanis jóval nagyobb a kanadainál, ebből fakadóan – az európai közvélemény ellenállása miatt már a vezető politikusok által is egyre kevésbé támogatott – TTIP megkötésével, jóval erősebb cégek juthatnának az európai piacra, ezzel multiplikálva a trójai faló-effektust.

*„Ott állt hát a faló, körülötte zavart fecsegéssel
ültek a trószok ...”*

A CETA legvitatottabb kérdései közül a továbbiakban trójai párhuzammal élve tekintsük át az uniós fél Achilles-ínjaként aposztrofálható vitarendezési eljárás alapvető kérdéseit. Az egyezmény eredeti elképzelése eljárási és intézményi szempontból többnyire még a befektető-állam közötti vitarendezési rendszer (ISDS) klasszikus megoldásaival mutatott rokonságot, azonban ezen szisztémát az Egyesült Államokkal megindult – szintén ISDS-alapuló eljárást tartalmazó – kereskedelmi tárgyalások során erőteljes kritikák érték. Végül hosszas tárgyalásokat követően, 2016. február 29-én a Bizottság bejelentette a szököévi örömhírt: a felek sikeresen megegyezésre³ jutottak a

² Készítette: **Kanyuk Petra Ágnes**, joghallgató, DE-ÁJK

³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-399_en.htm

CETA vitarendezési szabályainak módosításáról, amely több szinten is változásokat jelentett:

Intézményi szintű reformként a felek az ISDS hagyományos ad hoc arbitrációs megoldásaival szakítva – amelyben az eseti választottbírói feladatokat többnyire a befektetési jogban jártas ügyvédek látják el – lefektették egy kétszintű, állandó és bírói típusú vitarendezés alapjait. Az állandó Törvényszék (*Tribunal*, Article 8.27) öt évre kinevezett és egyszer újraválasztható, tizenöt fős testülete öt uniós, öt kanadai és öt harmadik országbeli állampolgárból tevődik majd össze, az egyes ügyekben három tagú tanácsokban járnak majd el. Jogalkalmazási és jogértelmezési hibára, a tényállási elemek hibás értelmezésére, valamint a formai eljárási szabályok megsértésére hivatkozással fellebbezésre is lesz lehetőség, ilyen esetekben három véletlenszerűen kiválasztott bíró fog eljárni a Fellebbezési Törvényszék (*Appellate Tribunal*, [Article 8.28](#)) keretén belül. Az érdekkonfliktusok elkerülése érdekében a CETA *etikai és összeférhetetlenségi szabályokat* is tartalmaz ([Article 8.30](#)). Továbbá érdekesség, hogy a felek kifejezetten kötelezettséget vállaltak arra, hogy az új rendszert *modellként kezelik* és harmadik államok bevonásával multilaterális szintre emelik ([Article 8.29](#)), ez utóbbi törekvés eredményeként pedig a jövőben akár egy közös bírói intézménye lehetne a CETA-nak és TTIP-nek is.

Az új koncepció a felek szabályozási autonómiájának beszűkülésére vonatkozó aggályait is igyekezett eloszlatni. Egyrészt *pontosította az eredetileg is rögzített szabályozáshoz való jogot*, amelynek értelmében a feleknek továbbra is lehetőségük van legitím közpolitikai célok érdekében szabályozásokat elfogadni, például az egészség, biztonság, környezet, közérkeles, szociális biztonság, fogyasztók, vagy a kulturális sokszínűség védelme érdekében (Article 8.9.1.). Mindezt pedig egy *értelmező megállapítással is kiegészítette*, miszerint a nagyobb biztonság érdekében a felek által elfogadott olyan szabályozás, amely kedvezőtlenül érinti a befektetést vagy a befektető várakozásait – beleértve a profittal kapcsolatos jövőbeni elvárásokat – önmagában nem jelenti az egyezmény megsértését (Article 8.9.2.)

*„... végzete volt ugyanis, hogy vesszen Trója, ha egyszer ezt a lovat befogadta ...
... csúnya halált s vést víve a trójaiakra.”*

A gyökeres változás ellenére azonban jelenleg is bőven akadnak aggályos pontjai az egyezmény vitarendezési eljárásának. Az intézményt eleve szükségtelennek tartó kritikák azt hangsúlyozzák, miszerint a felek fejlett, nemzetközileg (pl. OECD tagság) elismert jogszolgáltatása megfelelő védelmet nyújt a beruházóknak, ennél fogva a társadalomtól elválasztott, az adott jogrendszerektől elkülönülő, speciális jogi rendszer létrehozása egy érthetetlen megoldás. Dr. Mikola István biztonságpolitikáért és nemzetközi együttműködésért felelős államtitkár ismertette, miszerint Magyarország álláspontja szerint sem szükséges az ilyen módú vitarendezés, habár a korábbi szisztémához képest, amelyet egyértelműen elutasítottak, a jelenlegit érdekes fejleményként értékelik.

Mások ennél még tovább mennek, és az egyezmény vitarendezési mechanizmusát egyenesen összeegyeztethetetlennek tartják az uniós joggal, így a legjobb megoldásnak azt tartanák, ha a kérdés egy „ex ante” ellenőrzés keretében minél hamarabb az Európai Bíróság elé kerülne. Ezen álláspont fellelhető több szakember érvelésében, hazánkban pedig hangsúlyos szerepet kap *Dr. Szabó Marcel*, az alapvető jogok biztosának jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettesének aggályai között. Hasonlóan látja a *Német Bírói Szövetség*, valamint az *Európai Gazdasági és Szociális Bizottság*, az Európai Unió hivatalos konzultációs testülete is, amely utóbbi elengedhetetlenül fontosnak tartja, hogy a Bíróság előzetesen megvizsgálja, megfelelnek-e az uniós jognak a szabadkereskedelmi megállapodásokba beépítendő befektetésvédelmi mechanizmusok.

A jövő nemzedékek szószólója továbbá úgy vélekedik, hogy az új rendszer puhított jellege is irreleváns, ugyanis nem az eredeti elképzelést, hanem a Kanadával jelenleg fennálló rendszert kell mércének tekintenünk. Hazánk ugyanis már kötött egy kétoldalú befektetésvédelmi egyezményt Kanadával 1991-ben, ami szintén döntőbíróóságokon rendezi az államok és befektetők közti vitás ügyeket, bár a CETA-ban felvázoltakhoz képest jóval kedvezőbb feltételek között. Ezt alátámasztja már az is, miszerint a mostani rendszerben egy jogvita esetén a kanadai és a magyar fél felkérhet egy-egy választott bírót, ezért a testületben van magyar jogi érvelésre érzékeny tag. Ezzel összefüggésben véleménye szerint a bírósági fórum összetétele azért is tekinthető problémásnak, mivel abban a nemzetközi befektetési jog szakértői fognak helyet foglalni, ahogy pedig a mondás tartja: „kalapáccsal a kezében az ember mindent szögnek lát” – a befektetési érdekeken túli szempontok tehát könnyedén elhalványulhatnak, mintegy „vattába csomagolva” a befektetőket. Helyzetünket pedig tovább rontaná az is, hogy a legtöbb amerikai nagyvállalat rendelkezik Kanadában leányvállalattal, így a különleges bírósági rendszer jóval több vállalatot érintene, már azelőtt, hogy a TTIP szele elérmé a kontinenst.

Mindezek után könnyen belátható, hogy a CETA tekintetében valóban komoly aggályokkal állunk szemben: már a vitarendezési mechanizmus kérdése is tekintélyes szeletét adja a kritizált pontok többek között környezetvédelmi-, értelmezési- és szuverenitást érintő kérdésekkel tarkított halmazának. A problémakört ráadásul a módosítás sem rendezte teljesen megnyugtatóan. Az új koncepció ugyanis intézményi szempontból nézve valóban egy lényegesen szilárdabb alapokon nyugvó rendszert eredményezett, a szabályozáshoz való jog generálklauzula-szerű megfogalmazása azonban – még a pontosító rendelkezések ellenére is – számos kérdést hagy megválaszolatlanul, ennél fogva a felek mozgásterének kijelölése a bírósági fórumra hárul majd, amellyel szemben a szkepticizmus jelenleg sem elhanyagolható mértékű. Mindenesetre a napokban lejátszódó fordulatok már hazai szinten is egy eseményekkel teli októbert ígérnek, a hónap végéig pedig reméljük, hogy a kontinens rendhagyó Akhilleuszként sarkastól mártózik meg a Sztüx vizében, így azon már Párizs esetleges nyilai sem találhatnak majd fogást.

Források:

Homérosz: Odüsszeia. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1957, részletek a nyolcadik énekből.

http://alfahir.hu/nem_egyeztetheto_ossze_vallalatok_irjak_az_unios_jogrendet
<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-399_en.htm
<http://hpops.tk.mta.hu/blog/2014/12/a-beruhazas-vedelmi-vitarendezes-je-lene-es-jovoje>
http://hvg.hu/gazdasag/20161006_eu_kanada_kereskedelmi_megallapodas_kesleltetes?ver=2&utm_exp_id=1324304-9.JvGK46VJQ96PBmQcdWWPIQ.1&utm_referrer=http%3A%2F%2Ffriss-hirek.hu%2Ffriss-hirek%2Fa-fidesz-egyelore-fityiszt-mutat-kanadanak#rs
http://index.hu/gazdasag/2016/10/07/orban_bealdozza_a_gazdakot_a_gyarokert/
<http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/615>
http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/country/35/treaty/786#section_103
<http://jog.tk.mta.hu/blog/2016/04/a-ceta-uj-vitarendezesi-mechanizmus>
http://magyarhirlap.hu/cikk/67885/Millioek_ellenzik_a_CETAegyezményt#sthash.8mto97IP.dpuf
http://magyarhirlap.hu/cikk/67885/Millioek_ellenzik_a_CETAegyezményt#sthash.8mto97IP.dpuf
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152806.pdf
http://www.ajbh.hu/-/a-jovo-nemzedek-es-szoszolojanak-aggalyai-a-kanadaval-tervezett-szabadkereskedelmi-megallapodas-ugyeben?redirect=http%3A%2F%2Fwww.ajbh.hu%2Fkezdolap%3Fp_id%3D101_IINSTANCE_LDWG9zbBd7So%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-7%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D4
<http://www.foeurope.org/eu-should-reject-ceta-agreement-canada-300816>
<http://www.globaljustice.org.uk/resources/ceta-ttips-ugly-brother>
<http://www.helsinki-times.fi/finland/finland-news/domestic/8717-professor-finland-s-legislative-power-may-be-in-jeopardy.html>
<http://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulgyuminiszterium/biztonsagpolitikai-es-nemzetkozi-egyuttmukodesert-felelos-allamtitkar/hirek/dr-mikola-istvan-allamtitkar-eloadasa-a-szabadkereskedelmi-egyezmények-jogi-kerdesei-c-konferencian>
http://www.mtvsh.hu/a_jovo_nemzedekes_szoszoloja_az_europai_birosag_ele_vinne_a_ceta_t
<http://www.origo.hu/gazdasag/20161004-osszefogas-a-gmo-es-a-multikellen-tiltakozas-az-eu-kanada-egyezmény-ellen.html>
http://www.portfolio.hu/gazdasag/az_osszes_vam_megszunik_az_eu_es_kanada_kozott_237781.html
<https://nepszava.hu/cikk/1107895-vitak-keresztuzeben-a-szabadkereskedelm?print=1>

NAGY PORT KAVART AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG DÖNTÉSE A RENDŐRÖK KÉPMÁSA ÜGYÉBEN⁴

Az Alkotmánybíróság a 2016. 10. 18-án közzétett legfrissebb határozatában egyértelműen amellett foglalt állást, hogy a rendőrök képmása az intézkedésüket bemutató fényképeken a továbbiakban a képen szereplő rendőr beleegyezése nélkül is nyilvánosságra hozható. - avagy a biztonság, mint „közszolgáltatás” szereplői immár életszerűen is bemutatathatóak a sajtóban.

Az előzmények

Az Alkotmánybíróság e döntésével több előtte futó ügynek is pontot tette a végére, emellett egyértelműen meghatározza a rendes bíróságok vonatkozó joggyakorlatát a jövőre nézve. Korábban a rendőri intézkedéseket bemutató fényképeken a rendőrök arcát, azonosító számát, illetve a kép valamennyi olyan részletét, amelyről az intézkedést foganatosító rendőr felismerhető, ki kellett takarni. Ez a megoldás tehát a rendőri állomány tagjainak személyiségi jogait, kiváltképp a képmáshoz való jogukat komoly garanciákkal védte. Felmerült azonban a kérdés, hogy hogyan egyeztethető össze ez megközelítés a sajtószabadsággal. Ez az antagonisztikusnak tűnő ellentét pedig eddigre igen sok konfliktust és jogvitát generált, például az ATV és a Hvg.hu is alkotmányjogi panasszal fordult az AB-hoz, indítványozva hogy a testület semmisítse meg az őket kártérítés fizetésére kötelező jogerős bírósági ítéleteket, amiért szolgálatban lévő rendőrökről felismerhető felvételeket közöltek. Szükségessé vált tehát a kérdés újratárgyalása és rendezése.

A döntés

Az Ab. döntésében a korábbi megoldással éppen ellentétes álláspontra jutott. A testület szerint nem Alaptörvény-ellenes, ha a sajtótermékekben az intézkedést bemutató fényképen a rendőr egyértelműen beazonosítható, felismerhető. Garanciális elemként rögzítette azonban a határozat, hogy a közzététel nem lehet öncélú, azaz a jelenkor eseményeiről szóló szabad tájékoztatáson kívül egyéb célt nem szolgálhat és szükséges továbbá az is, hogy a bemutatott intézkedés a közhatalom gyakorlása szempontjából közérdeklősére tartson számot. További megkötésként fogalmazta meg a jogforrás azt is, hogy kivételes esetben, ha a közlés az emberi méltóságot sértő, különösen pedig akkor, ha azon sérült rendőr szerepel, a kép közlése minden további nélkül megtiltható. Míg korábban eseti mérlegeléssel eldöntendőnek minősült a kérdés, hogy vajon adott esetben a rendőr képmásának bemutatása alapjogokat sértő-e, e döntéssel főszabályi szintre emelkedett a kérdés sajtó számára kedvező megítélése.

Az Ab. Sajtóközleményéből: „Az Alkotmánybíróság fenntartja azt a korábban tett megállapítását, hogy a rendőri intézkedésről készült film- és képfelvétel az érintett rendőr hozzájárulása nélkül is nyilvánosságra hozható, ha a nyilvánosságra hozatal

⁴ Készítette: *Gaál Szilvia*, joghallgató, DE-ÁJK

nem öncélú, vagyis az eset körülményei alapján a jelenkor eseményeiről szóló, vagy a közhatalom gyakorlása szempontjából közérdeklődésre számot tartó tájékoztatásnak minősül.”

Ezzel egyidejűleg, a döntés kihatásaként a testület döntése „megsemmisítette az ezzel ellentétes bírói döntéseket, mert azok sértették az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében foglalt sajtószabadságot.” Ezzel azonban éles konfliktus bontakozott ki az Ab és a rendes bíróságok között, melyre reflektálva az AB határozatának kihirdetésekor leszögezte, hogy nem enged az álláspontjából, azt valamennyi rendes bíróságra nézve kötelező erejűnek tekinti.

A bíróságok nem hajlandók elfogadni, hogy az AB előírja nekik, hogy az ilyen személyiségi jogi perekben miként döntsenek, az Alkotmánybíróság viszont nem enged abból, hogy a határozatait a bíróságok az ítékezés során teljes körűen figyelembe vegyék: „*bíróságokra nézve is kötelezők, és azok közvetlenül hatályosulnak a közzétételkor, tehát valójában irreleváns, hogy a Kúria késlekedett a korábbi, a rendőröknek fizetett kártérítések alapjául szolgáló jogegységi döntés megsemmisítésével, mert a két jogerős ítélet megszületésekor a vonatkozó határozata már hatályban volt.*”

Az Ab döntésének meghozatala során azt vizsgálta, hogy korábban a rendes bíróságok elvégezték-e az előírt mérlegelést a sajtószabadság és a rendőr jogai között. Úgy találták azonban, hogy ez nem történt meg, a bíróságok csak azt vizsgálták, hogy a rendőr hozzájárulására szükség lett volna-e. Ebben az értelemben tehát semmibe vették a közérdekű szempontokat.

Az eljárás részleteiről:

Az ügy az Alkotmánybíróság előtt alkotmányjogi panaszok nyomán indult. Az egyik ügy alapjául szolgáló bírósági ügyben a bírósági végrehajtási cselekményt biztosító rendőrrel készült felvételt anélkül tette közzé egy sajtóorgánum az internetes honlapján, hogy az érintett hozzájárulását kérte volna vagy személyét kitakarással vagy más módon felismerhetetlenné tette volna. A másik ügyben egy online tartalomszolgáltató a felperes rendőr hozzájárulása nélkül hozzáférhetővé tette képmását honlapja képgalériájában. Az érintett rendőr szerint ezzel megsértette a képmás védelméhez fűződő személyiségi jogát. Az indítványozók mindkét esetben véleménynyilvánítás szabadságukat, és a sajtószabadság súlyos sérelmére hivatkoztak.

A testület határozatában rögzítette, hogy a tájékoztatás nem minősül a sajtószabadság gyakorlásával való visszaélésnek.

Az Alkotmánybíróság megállapította tehát, hogy a támadott bírósági döntések sértik a sajtószabadságot. A határozatokban utalt a testület a korábbi határozatára, mely szerint a tájékoztatás nem visszaélés a sajtószabadság gyakorlásával, a személyiségi jogok sérelmére való hivatkozás ritkán alapozza meg a sajtószabadság gyakorlásának korlátozását.

Az AB döntése nem volt egyhangú, a határozatokhoz dr. Dienes-Oehm Egon és dr. Pokol Béla alkotmánybírók különvéleményt fűztek.

A határozatok teljes szövege az alábbi linkeken érhető el:

- <http://www.alkotmanybirosag.hu/download.php?h=1559>

ENERGIASZABÁLYOZÁS: REZSICSÖKKENTÉS EU-KONFORM MÓDON⁵

Az elmúlt hét folyamán került kihirdetésre a Magyar Közlönyben a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) elnökének 7/2016. és 8/2016. számú rendelete, amelyek a villamos energia, illetve a földgáz rendszerhasználati díjak, csatlakozási díjak és külön díjak megállapításának keretszabályait rögzítik a 2017. január 1-jétől 2020. december 31-ig tartó négyéves árszabályozási ciklus vonatkozásában. Az új szabályozás az uniós előírásoknak való megfelelés érdekében a díjmegállapítás jelenlegi rendszerének több sarkalatos pontján is változtat: ennek háttérében feltehetően az Európai Bizottság által Magyarország ellen 2015-ben megindított kötelezettségzegési eljárás húzódik.

Amint arról a hazai sajtó is beszámolt, 2015 márciusában az Európai Bizottság több tagállam, köztük Magyarország ellen is kötelezettségzegési eljárást indított, tekintettel arra, hogy energiaszabályozásuk nem felel meg az uniós jognak. Magyarország esetében Brüsszel kifogásolta, hogy a rendszerhasználati díjak olyan módon kerültek megállapításra, hogy egyes fogyasztói csoportok (a háztartások és a közületek) kedvezőbb díjszabás mellett vehették igénybe a gázhálózatot, mint más fogyasztói körök. Problémaként merült fel továbbá a „figyelembe nem vehető költségek” kategóriája: a szabályozás több olyan költséget is meghatározott – köztük az évente több tízmilliárd forintos tételt kitevő közműadót – amelyeket a közműszolgáltatók nem háríthattak át a felhasználókra. A Bizottság azzal sem értett egyet, hogy a rendszerhasználati díjak számításának részletes szabályait az energiahivatal elnöke olyan rendeletben állapíthatta meg, amelynek bíróság előtti megtámadására a szolgáltatóknak nincs lehetőségük; a brüsszeli álláspont szerint e megoldás ugyanis szembe megy a hivatal törvényben rögzített függetlenségével.

A magyar kormányzat – vállalva a rezsicsökkentés jegyében bevezetett egyes megoldások visszavonását – a tervezett „eurokonform” változtatásokról már 2015 nyarán levélben értesítette az uniós energetikai biztost. Ennek keretében Magyarország vállalta, hogy a rendszerhasználati díjak megállapításának rendszerét háromlépcsőssé teszi: ebben a szisztémában az energiahivatal elnökének rendelete csak a díjmegállapítás elvi szintű szabályait tartalmazza, a konkrét díjakat pedig az energiahivatal határozatban állapítja meg, amelyet a szolgáltatók immáron bírósági úton is megtámadhatnak; a harmadik lépcsőt pedig az energiahivatal – a rendelet és a határozatok tartalmának értelmezését segítő – módszertani útmutatója képezi. A kormányzat vállalta továbbá a figyelembe nem vehető költségek kategóriájának megszüntetését, valamint azt, hogy a tervezett változtatások növelni fogják a jelenleg veszteséges működésre kényszerített közműszolgáltatók tőke megtérülését.

⁵ Készítette: *Szilágyi Dániel*, PhD hallgató, DE-ÁJK

A két új rendelet már e vállalatoknak megfelelően került megalkotásra: tartalmuk olyan általános elvek és keretszabályok meghatározására korlátozódik, amelyek megalapozzák a konkrét rendszerhasználati díjak határozati úton történő megállapítását, lehetővé téve az energiaszolgáltatók számára a bírósági jogorvoslat igénybevételét. Emellett mindkét rendelet kifejezetten utal a Hivatal honlapján közzétételre kerülő módszertani útmutatókra, amelyek az ármegállapítás rendszerére és az indokolt költségek meghatározására vonatkozó részletes tájékoztatást nyújtanak a szolgáltatóknak, elősegítve ezzel a rendszer átláthatóságát és szükség esetén a bírósághoz fordulást.

Mindezek a változtatások – összhangban a Bizottság által megfogalmazott kifogásokkal – az energiahivatal tényleges függetlensége irányába tett lépésként értékelhetők. Visszalépés azonban ez a megoldás a „rezsiharc” szempontjából; mindez talán azt igazolja, hogy a magyar kormányzat leginkább „unortodox” szakpolitikai döntései terén sem feltétlenül vállalja a nyílt szembehaladást a Brüsszel által támasztott elvárásokkal.

Források:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1600007.MEK

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1600008.MEK

http://hvg.hu/gazdasag/20161021_rezsiharc_orban_aram_gaz_dijszabadas_brusszel

http://hvg.hu/gazdasag/20150615_Az_Orbankormany_kapitulal_a_rezsiharcban

http://hvg.hu/gazdasag/20150301_Brusszel_eljarast_inditott_a_magyar_energ

A KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚ MENEDÉKKÉRŐK HELYZETE⁶

2016. november 2-án 1616 kiskorút szállítottak el vidéki francia városok befogadó központjaiba a calais-i menekülttáborból. Egyetlen menekülttáborból 1616 kiskorút. Vajon mennyien vannak összesen azok a kiskorúak, akik szüleiktől, rokonaiktól elszakadva érkeznek az Európai Unió, illetve Magyarország területére? Az Unió képes-e kezelni a változásokat? Biztosítható-e a kiskorúak, mint sérülékeny csoportot védelme a migrációs válságok idején?

A kísérő nélküli kiskorúak - Kik ők?

A kísérő nélküli kiskorúak a menedékkérők egy speciális csoportját alkotják. Azok a 18 év alatti személyek sorolhatóak ide, akik a felügyeletükért felelős nagykorú személy (tipikusan szülei, rokonaik) kíséréte nélkül érkeznek valamely tagállam területére vagy a belépést követően maradnak felügyelet nélkül.

Ugrásszerű növekedés

⁶ Készítette: *Széles Krisztina*, joghallgató, DE-ÁJK

Az Európai Unióban 2008 és 2013 között ezeknek a kiskorúaknak a száma 10-12 ezer fő körül mozgott, 2014-re számuk megduplázódott. Az igazán megdöbbentő ugrást a 2015-ös óriási migrációs nyomás hozta: közel 97 ezer kísérő nélküli kiskorút érkezett az Európai Unió tagállamainak területére.

Ez a tendencia Magyarországon is megfigyelhető volt: 2008 és 2013 között néhány száz kiskorút regisztráltak, 2014-ben már 605-öt. A drasztikus emelkedés hazánkban is 2015-ben történt: a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 8805 kísérő nélküli kiskorút regisztrált.

Speciális szabályok és a gyakorlat

A kiskorúak vonatkozásában elengedhetetlen, hogy az általános menekültügyi szabályokon túl legyenek olyan speciális rendelkezések, melyek képesek érvényre juttatni e sérülékeny csoport fokozott és hatékony védelmét.

Az Európai Unióban a Dublin III rendelet és számos irányelv (pl. az eljárás, befogadás, családegyesítés terén) is igyekszik a hatékony védelem biztosítására.

Ilyen nagy létszámú kiskorú esetén nem közömbös, hogyan alakulnak az egyes tagállamokban - köztük Magyarországon - a kiskorúakat érintő menekültügyi mechanizmusok. Problémát jelent, ha csupán idegenrendészeti szempontok alapján döntenek a hatóságok és figyelmen kívül hagyják a gyermekek mindenek felett álló érdekeinek elsődlegességét. Sok esetben kritikus pontként jelenik pl. a kiskorúak őrizetbe vétele; problémát jelent, hogy kiutasítás elrendelése esetén hatóságok a "fogadó állam" menekültügyi rendszerének hiányosságaira tekintet nélkül elrendelik a kiskorú kiutasítását; csorbul a hatékony jogorvoslathoz való jog stb.

A magyar menekültügyi rendszerben is vannak visszásságok, amire a közelmúltban pl. az Amnesty International is felhívta a figyelmet. (Lásd az erről szóló jelentést: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur27/4864/2016/hu>)

Jelenállás szerint nem példa nélküli, hogy a tagállamokban csorbul a hatékony jogvédelemhez való jog. A jövőre nézve ezen a területen is kérdés, hogy uniós vagy tagállami szinten kell-e újabb eszközöket és utakat kialakítani a kiskorúak hatékony jogvédelmének biztosításához.

Források:

2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról

<https://www.amnesty.org/en/documents/eur27/4864/2016/hu>

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyunaa&lan...

VISSZA AZ EGÉSZ? MÉG SEM LESZ ÖNÁLLÓ KÖZIGAZGATÁSI BÍRÁSKODÁS?!⁷

Az utóbbi évtizedek egyik folyamatosan napirenden lévő szakmai kérdése, hogy a modernizáció érdekében fel kell-e állítani egy önálló közigazgatási bírósági rendszert, illetve szükséges van-e egy különálló közigazgatási perrendtartás megalkotására. A szakmai diskurzus az utóbbi hónapokban ismét megélelénkült e témában, melyről Blogunk is több alkalommal beszámolt. Most úgy tűnik, az önálló szervezet kialakítása elmarad, azonban az új perrendtartás elkészül. Handó Tünde, az Országos Bírósági Hivatal elnöke bejelentette, hogy még sem lesz önálló a közigazgatási bíráskodás.

Az önállósítás kérdése már a rendszerváltástól kezdve a szakma képviselőit és a közvéleményt is megosztotta, majd az Alaptörvény elfogadása idején ez a vita tovább erősödött. Végül az új alkotmány elvetette a szervezeti átalakítást, ám a perrendtartás modernizálása napirenden maradt. A Kormány 2015-ben kormányhatározatban döntött az önálló közigazgatási perrendtartás munkálatainak a megkezdéséről.

A néhány éve még elvetett szervezeti átalakítás gondolata 2016 nyarán újra "előkerült", s az önálló közigazgatási bíróságról törvénytervezet jelent meg, majd jelentős átdolgozásával nyár végén egy újabb is napvilágot látott. Ez az újabb tervezet nem maradt visszhang nélkül.

Több szakmai fórum mellett, az MTA ÁJB Közjogi Albizottságának "A közigazgatási bíráskodás joga" címmel szervezett tudományos vitáján többek között Tordai Csaba és Fleck Zoltán is rámutatott, hogy a tervezet alapján fennáll a veszélye a politikai befolyás megjelenésének a közigazgatási bírói tevékenység körében. A vitán többen is utaltak a bírói életpálya rendszerének felbomlására, felhígulására is.

Majd ezt követően az Országgyűlés elé került a legújabb tervezet, mely nem tartalmazta a különbíráskodás felállítására vonatkozó elképzeléseket, ezzel újabb találgatásoknak, bizonytalanságnak adva terepet.

Néhány nappal ezelőtt azonban az OBH elnöke bejelentette, hogy a szervezeti átalakítás lekerült a napirendről, így még sem lesz önálló közigazgatási bírósági rendszer, de az új perrendtartás munkálatai folynak, s a szakmaiságot továbbra is erősíteni kell. OBH elnöke szerint a következő két év legnagyobb kihívása az új közigazgatási perrendtartás értelmezése és megtanulása lesz. Handó Tünde úgy véli, hogy 2017-18-ban ez önmagában is elégséges kihívást jelent majd a bírói karnak.

A bejelentés egyébként számos kérdést is felvet. Az OBH elnökének bejelentését ez ideig a kormányzat nem cáfolta és nem is erősítette meg. Vajon miért az OBH elnökétől hallhattunk először a szervezeti átalakítás elmaradásáról? Miért nem a Kormány vagy az Igazságügyi Minisztérium tette közzé, hogy minden marad a régiben? Vajon miért vetették el mégis az önállósítást? Talán az elkövetkező hetekben e kérdésekre is megtaláljuk a választ.

⁷ Készítette: *Széles Krisztina*, joghallgató, DE-ÁJK

Források:

http://inforadio.hu/belfold/2016/11/10/hando_tunde_az_uj_perrendtartas_a...

http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_47_kozig...

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG NÖVEKVŐ SZEREPE AZ ENERGIAÜGYI MEGÁLLAPODÁSOK MEGKÖTÉSÉBEN⁸

Az Európai Bizottság 2016. december 7-én közzétett sajtónyilatkozatában üdvözölte az Európai Parlament és Tanács megállapodását arról, hogy a földgáz és a kőolaj tárgyában a tagállamok által harmadik országokkal megkötni kívánt kormányközi megállapodásokat a jövőben azok aláírása előtt a Bizottságnak véleményezésre kell megküldeni. A jelenleg hatályos (2012-ben elfogadott) szabályozás ugyanis kizárólag arra kötelezi a tagállamokat, hogy a harmadik országokkal megkötött kormányközi energiaügyi megállapodásaikról utólag (ex post) értesítsék a Bizottságot; a 2012 óta megkötött 124 megállapodásnak pedig mintegy egyharmada tartalmazott olyan rendelkezést, amely nem egyeztethető össze az uniós joggal.

A Bizottság 2016 februárjában tett javaslatot egy úgynevezett „fenntartható energiabiztonsági csomag” elfogadására, amelynek lényeges részét képezte a tagállamok és harmadik országok között kötött kormányközi energiaügyi megállapodásokkal foglalkozó 994/2012/EU határozat felülvizsgálata. A javaslat háttérében álló központi célkitűzések az európai gázpiac átláthatóságának növelése, a kormányközi egyezmények uniós joggal való összhangjának biztosítása, valamint az Európai Unió gázellátási zavarokkal szembeni ellenálló képességének fokozása voltak. A Bizottság úgy ítélte meg, hogy az a tény, hogy a Parlament és a Tanács a javaslat előterjesztését követően rendkívül rövid idő alatt megállapodásra jutott, számottevő politikai eredménynek tekinthető; az energiabiztonság kérdése ugyanis az energiaunió stratégiájának sarokköve és a jelenlegi Bizottság egyik fő politikai prioritása.

A megállapodás főbb pontjai a következők:

- Egy kötelező előzetes (*ex ante*) ellenőrzés bevezetése, amelynek során a Bizottság a földgáz és kőolaj tárgyában megkötni kívánt kormányközi megállapodások uniós joggal való összeegyeztethetőségét vizsgálja.
- A tagállamok kötelesek lesznek megküldeni a kérdéses kormányközi megállapodásaik tervezetét a Bizottságnak, még azok aláírása előtt. A tagállamok mindaddig nem írhatják alá a kormányközi megállapodásokat, amíg a Bizottság ki nem bocsátotta véleményét. A kormányközi megállapodások aláírása során a

⁸ Készítette: *Szilágyi Dániel*, PhD hallgató, DE-ÁJK

tagállamoknak a Bizottság véleményét a lehető legnagyobb mértékben figyelembe kell venniük.

- A villamos energia területét érintő kormányközi megállapodásokat a tagállamok azok megkötése után (*ex post*) kötelesek megküldeni a Bizottságnak értékelésre; az új határozat azonban olyan felülvizsgálati záradékot fog tartalmazni, amelynek értelmében a jövőben e megállapodások tekintetében is bevezetésre kerülhet az előzetes (*ex ante*) ellenőrzés rendszere.

A kormányközi energiaügyi megállapodásokról szóló határozatnak a Tanács, a Parlament és a Bizottság december 7-i politikai megállapodása keretében elfogadott új szövegét a Tanácsnak és a Parlamentnek formális eljárása keretében is el kell fogadnia; ezt követően kerülhet sor a felülvizsgált határozat közzétételére az Európai Unió hivatalos lapjában.

Források:

A sajtónyilatkozat a következő linken érhető el: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4311_en.htm?locale=en

A jelenleg hatályos határozat magyar nyelvű szövege: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012D0994&from=EN>

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

A Közjavak folyamatosan várja a maximum 10.000 karakter terjedelmű, a folyóirat profiljába illeszkedő tanulmányokat. A kéziratok megküldése előtt javasoljuk a formai követelményekre vonatkozó szabályok áttanulmányozását. A megjelentetni kívánt tanulmányokat a szerkesztőbizottság részére az alábbi e-mail címre kérjük megküldeni: bartha.ildiko@law.unideb.hu

Formai követelmények:

A tanulmányokat a Times New Roman betűtípusban, 12-es betűmérettel, 1,5 sortávolsággal, sorkizártan kérjük elkészíteni.

Hivatkozási rendszerre vonatkozó követelmények:

A szerkesztőbizottság kéri a szerzőket, hogy amennyiben lehetőség van rá, a tanulmányokat egyfelől a hagyományos szövegközi lábjegyzettel ellátott formátumban, valamint az elektronikus megjelentetést elősegítő sorközi hivatkozásokat tartalmazó változatban is szíveskedjenek elkészíteni. Utóbbi esetében az alábbi formátumot javasoljuk:

1. Amennyiben a forrás nyilvános weboldalon is teljes terjedelemben elérhető (pl. egy hatályos törvényszöveg), akkor a wordbe ágyazott hiperhivatkozással (a hiperlinket a szövegben a forrásra egyértelműen utaló szóhoz vagy szókapcsolathoz rendeljük hozzá).

Példa:

"Az információs szabadság lényege, hogy a társadalom tagjainak joga van a közérdekű adatokat (Infotv. 3. § 5.) megismerni, betekinteni az ezekkel kapcsolatos dokumentációba."

Amennyiben tudományos irodalmi forrást hivatkozunk meg ezzel a módszerrel, a hiperlink alatt csak olyan elérhetőséget adjunk meg, amely a közlemény bibliográfiai adatait is teljeskörűen tartalmazza és a szerzői jogi követelményeknek megfelelően lett közzétéve. Amennyiben ez nem lehetséges, a 2. pontban ismertetett hivatkozási formát alkalmazzuk.

2. Ha nem érhető el (vagy nem teljes terjedelemben) a forrás nyilvános weboldalon, a forrást a megfelelő szövegrész után szögletes zárójelben jelöljük meg, az alábbi formai szabályok szerint hivatkozva:

Könyveknél:

[Sivák József–Vigvári András (2012): *Rendhagyó bevezetés közpénzügyek tanulmányozásába*. Budapest: Complex]

Tanulmánykötetben, gyűjteményes kötetben megjelent szövegek esetében:

[Mickiewicz, Ellen (2000): Institutional Incapacity, the Attentive Public, and Media Pluralism in Russia. In: Richard Gunther, Richard Mughan, Anthony (eds.): *Democracy and the Media*. Cambridge: Cambridge University Press., pp. 85–121.]

Folyóiratban megjelent tanulmány esetében:

[Selck, J. Torsten (2004): On the Dimensionality of European Union Legislative. In: *Journal of Theoretical Politics*. Vol. 16., No. 2. April, pp. 203–222.]

Hetilapokban/napilapokban megjelent, szerző nélküli írások hivatkozása:

[Közös rendszer – felkészült irányítás (2011). In: *Szabadhadjú Városi Hetilap*, 2011. 21. évf. 42. sz. (12. 20.) 4–5. old.]

Mindegyik fenti esetben az alábbiak szerint kérjük a pontos oldalszám megjelölését, amennyiben szükségessé válik: magyar szakirodalomnál „34–54. old.” és angol szakirodalomnál „pp. 34–54.”

Kérjük, hogy a szerzők a tervezett tanulmány részét képező képeket, ábrákat vagy táblázatokat is külön dokumentumban is küldjék el (ábrák és táblázatok esetében olyan formátumban, amelyben lehetséges ezek szerkesztése - diagramoknál excelben).

© 2016 MTA -DE Közszolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részben sem reprodukálható.

Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.